

ספירה בלשון אחרת

המשנה ברורה (תפט, יא) מביא בשם אחרונים דאם אמר בלשון אחר כגון ביום ל"ט אמר היום ארבעים חסר אחת נמי יצא. ויש לברר סברת דין זה עד היכן הדברים מגיעים, האם כמו כן אם ביום מ' יאמר "היום עשרים כפול שתים" יצא, ואם אמר ביום ל"ט "היום ארבעים וחמשה פחות ששה ימים" האם יצא.

וי"ל דדין זה אמור דוקא באומר ארבעים חסר אחת וכדו' ולא בכל חשבון שהוא, והטעם, על פי מה שכתב הרא"ש במס' פסחים (פרק י ס' מ'): יש מקשין כיון דקרא קאמר תספרו חמשים יום למה אין אנו מונין אלא תשע וארבעים יום. ולי נראה מתספרו חמשים יום לא קשיא מידי, שכן דרך המקרא כשמגיע המנין לסכום עשירית פחות אחת מונה אותו בחשבון עשירית ואינו משגיח על חסרון האחד. כיוצא בו כל הנפש לבית יעקב הבאה מצרימה שבעים וכן ארבעים יכנו.

ובספר קדושת ציון (עניני פסח)

מביא את דברי החיד"א (בספר פני דוד פר' במדבר) שכתב בשם גימוקי רבנו ישעיה הראשון, על מה שמצינו בפקודי בני ישראל שהמספרים מכוונים אצל כל שבט למספר עשירות, והקשה, וכי אפשר שלא היה חסר או יתר אחד או שנים ממספר העשירות והמאות. ותירץ, שאין הכתוב מקפיד בזה כדכתיב תספרו חמשים יום ואינם אלא מ"ט. וכן ארבעים יכנו אינם אלא ל"ט. וציין לירושלמי (ראש השנה פרק א) חשבון מרובה בולע לחשבון מועט.

על פי זה מבאר הקדושת ציון באופן נפלא את דברי הגמ' במנחות. דאיתא שם (מנחות סה, ב) וספרתם לכם ממחרת השבת - ממחרת יו"ט, או אינו אלא למחרת שבת בראשית, רבי יוסי בר יהודה אומר הרי הוא אומר תספרו חמשים יום, כל ספירות שאתה סופר לא יהו אלא חמשים יום, ואם תאמר ממחרת שבת בראשית, פעמים שאתה מוצא חמשים ואחד, ופעמים שאתה מוצא חמשים ושנים, חמשים ושלשה,

חמשים וארבעה, חמשים וחמשה, חמשים וששה.

¹²³⁴⁵⁶⁷אח"כ להבין למה האריך רבי יוסי ברבי יהודה כל כך בלשונו ופירט את כל האפשרויות שיכולות לצאת אם מונים ממחרת שבת בראשית, נ"א נ"ב נ"ג נ"ד נ"ה נ"ו, והרי די היה שיאמר פעמים שאתה מוצא יותר מחמשים והתורה אמרה כל ספירות שאתה סופר לא יהיו אלא חמשים.

אכן לדברי הרא"ש ורבנו ישעי', כל עוד לא היה רבי יוסי ברבי יהודה מפרט, לא היה קשה כלל, כי גם אם נמנה לשבת בראשית ונמצא נ"א נ"ב נ"ג נ"ד נ"ה, עדיין אין בכך כלום, שהרי יתכן שמה שאמרה תורה תספרו חמשים יום, היינו כדרך המקרא, שכשמגיע לעשירות מונה אותן, ואינו משגיח בחסרון האחד. לכן מדגיש רבי יוסי ברבי יהודה שעלול לצאת גם כן ששבועות יחול ביום החמשים ושש לשבת בראשית, והרי יותר מחמשה אין מונין לעשירות הקודמת, ואיך אמרה תורה חמשים יום. ורק מזה מוכח שמחרת השבת היינו ממחרת יום טוב. עכת"ד.

ולפי כל האמור, הנה כשאומר

ארבעים חסר אחת, הרי מספר ארבעים הוא אכן מספר נכון, כי כך הדרך לומר סכום עשירות ולא להשגיח על חסרון אחד, וממילא אף כשמוסיף ואומר 'חסר אחת' בזה הוא רק מפרש יותר את הספירה, אבל בעצם גם מנין ארבעים הוא נכון אף שהיום יום ל"ט, כי כך דרך ספירה. ואף שאם לא יוסיף 'חסר אחת' אלא יספור ארבעים לא יצא, היינו משום שאין ידוע בכמה פחות מארבעים והספירה צריכה להיות מבוררת, אבל על כל פנים אם מוסיף "חסר אחת" אזי הסיבה שהספירה מועלת היא משום שאין דבריו מתפרשים כחשבון בעלמא, אלא כל המספר שאמר הוא נכון, כי דרך לתת מספר עשירות גם כשחסרים יחידות.

ולסברא זו יעלה לדינא שיוכל גם לספור היום ארבעים חסר שנים או שלשה עד חמשה. וכן ארבעים ועוד אחד או שנים עד חמשה, ולא יותר. אבל לא יוכל לספור היום עשרים כפול שתים או ארבעים וחמש פחות שש שלזה אין שם ספירה אלא חשבון בעלמא ואינו כלום.

והנה בשו"ת באר משה להגר"מ
שטערן זצ"ל מדבערצין (ציין לדבריו
בס' פסקי תשובות) כתב שאם ספר
ביום הרביעי היום חמשה ימים פחות

אחד, יצא יד"ח. ולפמשנ"ת יתכן שלא
יצא יד"ח, דרק בעשירות דרך לספור
כך ולא מצינו שם ספירה כזו בפחות
מעשר.

הדפסה ברזולוציית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה
שבת ומועדים - ג: פריינד, זאב (2) { 42 } עמוד מס: 187 הודפס ע"י אוצר החכמה